

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto
valtiovarainministerio@vm.fi

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 4.2.2014 VM064:01/2012

**Lapuan kaupungin lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi
valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta**

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta ja kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

Ehdotettaviin kriteereihin

Kriteerit ovat näennäisesti selkeitä, mutta mitä ne pitävät sisällään ja merkitsevät kuntakohtaisesti, on vaikea tulkita. Uusi sairastavuuskerroin, jonka kriteereissä huomioidaan yleiset kansantaudit sekä kertoimen painoarvon nostaminen ja ikärakenteen painoarvon vähentäminen ovat oikeansuuntaisia muutoksia. On kuitenkin tärkeää, että painoarvojen määräytymisperusteita avataan ja perustellaan tarkemmin. Laskentakriteerien vähentäminen on oikeansuuntainen muutos.

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin

Sairastavuus lisää kuntien kustannuksia. Miten huolehditaan siitä, että kunnan omia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä sairastavuuden vähentämiseksi kuitenkin palkitaan, ei rangaista, valtionosuusjärjestelmän kautta. Myös ikäryhmien välisten painotuksien siirrot alempiin ikäluokkiin vanhusväestön kustannuksella kaipaavat kustannusten muodostumisen näkökulmasta lisäperusteluja. Vammaisuus ja lastensuojelu aiheuttavat kunnille merkittäviä kustannuksia. Ne kohdentuvat kuntiin eri tavalla, joten nämä tekijät, erityisesti vammaispalvelujen tarve (subjektiivinen oikeus) tulisi huomioida kunta-kohtaisesti (aiemmin vammaisuuskerroin, lastensuojelukerroin).

Muiden kriteerien painoihin

Uusien laskentatekijöiden, vieraskielisten painoarvon muuttaminen koko väestöä koskevaksi sekä koulutustaustan huomioiminen ovat palvelujen kustannusten muodostumisen näkökulmasta oikeansuuntaisia muutoksia, mutta ovatko niiden painoarvot valtionosuuksien muodostumiseen oikeat/liian suuret?

Työpaikkaomavaraisuuskriteerin käyttöönotto vaatii tarkempia perusteluja ja laskelmia, miten se suhtautuu esim. yritysten ja kuntayhtymien sijaintikuntien jo nyt saamiin tuloihin. Työpaikkaomavaraisuudella ei ole mitään tekemistä väestön palvelutarpeiden ja palvelutuotannon kustannusten muodostumisen kannalta. Keskuspaikkakunnat hyötyvät jo muutenkin valtionhallinnon toimipaikkojen sekä kuntien yhteisten toimintojen ja kuntayhtymien keskittymisestä ao. kuntiin; työpaikkaomavaraisuus kasvaa mm. kuntayhtymien työpaikkojen ansiosta, ylläpitäjinä ovat kuitenkin kaikki osakaskunnat; kuntayhtymien rakennusten kiinteistöverot hyödyttävät keskuspaikkakuntaa, kiinteistökulujen maksajina ovat kuitenkin kaikki osakaskunnat.

Määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin

Valtionosuusjärjestelmän yksinkertaistaminen, vanhentuneiden perusteiden korjaaminen ja läpinäkyvyyden lisääminen ovat tarpeen.

Verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen

Verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen lähtökohtana on ollut tukea alhaisen verotulon kuntia. Yksittäisen kunnan mahdollisuudet vaikuttaa kunnan elinkeinorakenteeseensa ja yritysten sekä asukkaiden sijoittumiseen kunnan alueelle ja sitä kautta verotulojen kehitykseen ovat rajallisia ja hyvin erilaisia, joten pyrkimys kannustavuuden lisäämiseen järjestelmän kautta (uudistusluonnoksen esitetty tasaustilän pudottaminen 100 prosentista 80 prosenttiin) ei ole tästä näkökulmasta perusteltua. Tasausmalli suosii vahvan verotulon kuntia ja on vastaavasti epäedullinen heikon veropohjan kunnille korkean omavastuun vuoksi. Tasaustilän omavastuuta tulisi pienentää. N. 700 milj. euron siirto olosuhde- ja tarvetekijöistä verotulojen tasaukseen kaipaa lisäperusteluja.

Siirtymätasauksen keston ja porrastukseen

Uudistuksen toteuttaminen yhtä aikaa mittavien valtionosuusleikkausten kanssa vaikeuttaa entisestään menettävien kuntien rahoitusasemaa. Esitetty siirtymäaika on riittävä.

Muut kommentit alustavaan ehdotukseen

Kustannustenjaon tarkistus vuosittain on oikea toimenpide. Erilaisten kompensaatoiden maksatus (esim. veroperusteisiin tehdyt muutokset yms.) tulisi erottaa valtionosuusjärjestelmästä, mikä lisäisi valtionosuuksien läpinäkyvyyttä.

Valtionosuusuudistus vähentää esitetyssä muodossa keskimääräisesti kuntakooltaan alle 20.000 kuntien valtionosuuksia ja lisää merkittävästi yli 100.000 asukkaan kuntien valtionosuuksia. Näiden ryhmien sisällä on sekä voittajia että häviäjiä. Valtionosuusjärjestelmällä tulee taata kuntien rahoitusmahdollisuuksia mahdollisimman tasapuolisesti koko maassa kuntakoosta riippumatta. Valtionosuusmuutoksella ei saisi olla kuntaliitoksiin pakottavaa vaikutusta.

Ammattikorkeakoulujen kuntarahoituksen poiston rahoitus leikkaamalla esi- ja perusopetuksen ja sosiaalipalvelujen rahoitusta on kohtuuton huomioiden jo tehdyt valtionosuusleikkaukset. Muutos tulisi rahoittaa kokonaan lukioiden ja ammattikoulujen rahoituksesta ja samalla nostaa kuntien omarahoitusosuutta, jolloin peruspalvelujen valtionosuuden lisäalennus vältettäisiin.

Hallinnon ja talouden ministerivaliokunta linjasi jo valtionosuusuudistuksen alkuvaiheessa, että lukioiden ja ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus ei sisälly nyt puheena olevaan kokonaisuudistukseen, vaan valmistelu tehdään yksin opetus- ja kulttuuriministeriössä. Oudoksumme menettelyä, koska kuntien rahoituksen toimivuuden kannalta on tärkeää, että siihen pohdintaan liitetään myös OKM:n alaisen toiminnan valtionosuusrahoituksen uudistaminen yhtä lailla.

Lapuaalla 1. huhtikuuta 2014

Lapuan kaupunginhallitus

Arto Lepistö
kaupunginjohtaja

Toni Leppänen
hallintojohtaja